מסורת הש"ס

א) [לעיל ט.], ב) [לעיל ט:], ג) [נדרים י:], ד) ס"א מעונים, ה) נ"א וליתו, ו) שייך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) במשנה כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא: (ב) רש"י ד"ה אמרה פרה וכו' אם תתקיים מחשבתה וכו' ואעמידנה והלכו ב"ש לשיטתן דאמרי כי אמר הריני נזיר מן הגרוגרות: (ג) ד"ה א"ר יהודה וכו' היא מאליה ועמדה מאליה דהוי: (ד) ד"ה כסבורה וכו' שכן מלינו מחשבה כל"ל ותיבת מה נמחק: (ה) ד"ה משום דמיחלפן וכו' כנזירות כדתני בפ"ק הס"ד: (ו) ד"ה אלא וכו' שאינה עומדת מתעכבת אני:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר הרי עלי קרבן וכו' אם לא יעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא וכו' נ"ב הד"א. ב] תוס' ד"ה פרה זו וכו' הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבוצה היא נ"ב זה נמחק ע"מ: ג] בא"ד אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות נ"ב כאן הס"ד ואח"כ מה"ד והלכו: ד] ד"ה תרתין תלת כו' ולקמן בד"ה מי קתני ובעמוד ב' בד"ה ואמר הרי עלי קרבן פי' הפרה ור"ל אם עמדה אם לא עמדה ור"ל אם לא עמדה כו' ע"מ: ה] ד"ה הרי עלי קרבן ור"ל אם לא יעמידנה כדמסיק לקמן כצ"ל ע"מ:

הגהות התוספות

1. תיבת אמר נמחק. 2. תיבות "מה שהיא רבוצה ומסתמא מחשבה זו בלבה" נמחקות. 3. צ"ל ולהכי. 4. צ"ל אמר. 5. צ"ל והיה נופל לו בטוב לשון אני אבל וכו'. 6. צ"ל יש לתמוה. 7. תיבות וחמרא נמחק וצ"ל לחודיה. 8. צ"ל ולימא לשיטתו. 9. תיבות ולכן הקשה נמחקות וצ"ל הגה"ה וקשה לו כו' ועי' ב"ר. 10. צ"ל הלשון. 11. צ"ל כיון שתלה. 12. צ"ל לא הוצרך. 13. צ"ל ועמדה מאליה. 14. צ"ל קרבן. 15. תיבות אם עמדה נמחק. וצ"ל אם עמדה ועמדה מאליה. 16. תיבות אלא ועד סק"ד נמחק. וצ"ל כדמסיק לקמן ב"ש סברי כו' והכל דיבור אחד. 17. צ"ל אלא דלא שבקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה.

רש"י

וכמנחת סוטה תקדוש ומייתינן לה מן השעורין ואי לא לא מייתינן כלל: **קמ"ל.** דאפ"ה יביא מן החיטין. ולעולם לא מצית למידק מתני' דכי אמר מן העדשים לא מייתי ולא כלום: **מתני'** א] **אמרה פרה.** בגמרא מתרלינן כגון שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר כמדומה לי כסבורה פרה ב] שאינה עומדת לעולם ע"י אדם הריני נזיר ממנה מבשרה אם ג](ב) נתקיים מחשבתה שתהא עומדת מאליה אלא אני אלך ואעמידנה. ד]ב"ש לשיטתן דאמרי(ב) כי אמר מן הגרוגרות הוי נזיר הכא נמי כי אמר הריני נזיר הוי נזיר וכי אמר מבשרה לאיתשולי קאתי ואין שאלה בנזיר. וב"ה אמרי ה]אי אמר מבשרה כגרוגרות דמי ולא הוי נזיר. ולגבי דלת כגון שהיה דלת נעול לפניו ואמר כמדומה אני שסבור הדלת הזה שאין נפתח ע"י אדם הריני נזיר מנסריו אם תתקיים מחשבתו שיפתח מאליו ונפתח מאליו וב"ש הלכו לשיטתן דכי אמר הריני נזיר הוי נזיר דאין אדם מוציא דבריו לבטלה וכי אמר מנסריו לאיתשולי הוא דאתי ואין שאלה בנזיר: **א"ר יהודה.** לא אמרו ב"ש שיהא נזיר [כלל שהן] לא דברו אלא לענין נדר שאם אמר הריני ו]נדור מבשרה והרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא מאליה (ג) ז]ועומדת מאליה דהוי נדור הימנה ואינו נזיר: **גמ' כסבורה פרה זו.** היינו דקתני אמרה פרה שכן מלינו (ד) מה מחשבה ח]שהוציא הכתוב בלשון אמירה כגון ודובר אמת בלבבו (תהלים טו) ויאמר עשו בלבו (בראשית כז) ט]: **הריני נזירה.** ה"א יתירה משמע הימנה: **הא אמרוה ב"ש חדא זימנא.** י]דאם אמר הריני נזיר מן הגרוגרות דהוי נזיר וה"ה נמי לכי אמר הריני נזיר מבשרה ל"ל למתנייה: **תרתי תלת.** קתני פרה דלת כ]וגרוגרות וכולהו לריכי וכו': ל] **משום דמיחלפן בענבים.** דפירא בפירא מיחלף ואית להו לבית שמאי דכינויי כינויי נזירות כנזירות (ה) מדתני בברייתא ג: **ואי איתמר בשר.** לחודיה ה"א הכא הוא דאמרי ב"ש דהוי נזיר דבישרא וחמרא אורחייהו דאינשי דאמרי בהדי הדדי ואמטו להכי איכא למימר כי אמר מבשרה כמ"ד ד) מיין דמי: **אבל גרוגרות ודבילה.** דלאו בהדי יין ניניהו אימא דלא תיהוי להו שם כינוי קמ"ל: **ומי קתני אם עמדה מאליה.** אם עומדת סתם קאמר בין מאליה בין ע"י אחרים: **אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר הרי עלי קרבן.** כלומר שהיתה פרה רבולה לפניו ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת (ו) מעכבת אני כאן שלא אעמוד לעולם ואפילו על ידי אדם: **ואמר הרי עלי קרבן.** כלומר שהזיר עצמו ממנה אם לא יעמידנה מ] ועמדה מאליה א]: ב"ש דמאי פריך והאמרי ב"ש חדא זימנא [הא] איצטריך לאשמועינן אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות נ] והלכו בית שמאי לשיטתן דכי היכי דלא שייכי

גמרא

או כמנחת סוטה תקדוש אי לא לא קמ"ל דמייתי מן החיטים: **מתני'** אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזה הריני נזירה אם נפתח אני בש"א נזיר ובה"א אינו נזיר אמר רבי יהודה אף כשאמרו ב"ש לא (א) אומרים אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן אם עומדת היא: **גמ'** פרה מי קא מישתעיא אמר רמי בר חמא הכא במאי עסקינן כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת הריני נזיר מבשרה אם עמדה מאליה ועמדה מאליה והלכו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן בית שמאי דאמרי(א) מן הגרוגרות ומן הדבילה הוי נזיר הכא נמי כי אמר מבשרה הוי נזיר וב"ה אומרים לא הוי נזיר והא אמרוה ב"ש חדא זימנא אמר רבא תרתי תלת וכן תני ר' חייא תרתי תלת וכן א"ר אושעיא תרתי תלת וצריכי דאי איתמר בהא גרוגרות ודבילה התם הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר משום דמיחלפן בענבים אבל בשר בענבים לא מיחלף ואי איתמר בשר הכא הוא דאמרי ב"ש הוי נזיר בבישרא וחמרא אבל גרוגרות ודבילה לא קמ"ל ואי איתמר הני תרתי הני הוא דקאמרי בית שמאי אבל דלת אימא מודו להו לבית הלל ואי תנא דלת בהא קאמרי בית הלל אבל בהך תרתי אימא מודו להו לבית שמאי קמשמע לן דלא אמר רבא מי קתני אם עמדה מאליה אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן בשלמא פרה בת קרבן היא אלא דלת בת קרבן היא אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר

תוספות

פרה זו. כגון שהיתה פרה רבולה לפניו משמע ליה דהיתה רבולה מדקתני אם עומדת אני לשנויא דרמי בר חמא יש לפרש לישנא דמתני' הכי אמר פי' אמר אדם הרואה הפרה הרבולה (הא מדקתני הריני עומדת מכלל דרבולה היא) ב] אמר[1] אמרה פרה זו (פי' סבורה פרה זו) כלומר סבורה פרה זו בלבה מה שהיא רבולה ומסתמא מחשבה זו בלבה[2] מחמת שרבולה כ"כ שאינה יכולה לעמוד מאליה ולא שהפרה עלמה מחשבת כן שהרי אין לה דעת לסבור ולחשב אלא כלומר בני אדם העוברים ורואים אותה רבולה כל כך בכח סבורים בלבם לומר כן ולפי שהרואה הפרה חושב כן בלבו על הפרה לפיכך תולה המחשבה בפרה עלמה כמו והאניה חשבה להשבר (יונה א) ולא שהאניה חשבה כן אלא האדם הרואה האניה חושב עליה להשבר ותולה הפסוק המחשבה באניה ה"נ תולה המחשבה בפרה הריני נזירה אם עומדת הריני מוסב על האדם המקבל עליו הנזירות להכי[3] קאמר הריני נזירה מפיק ה"א הריני נזיר מבשרה אם עומדת ורמי בר חמא מוסיף על לשון המשנה אם עומדת מאליה כי מאליה אינו מלשון המשנה אני לריך לדחוק ולפרש שמוסב על האדם המקבל הנזירות וה"ק אם עומדת מאליה אני נזיר מבשרה ואע"ג דכבר אמרה[4] הריני נזירה כפל מלה הוא על האדם המקבל הנזירות לכן נראה למהר"ף נ"ע דלפום ריהטא דמתני' משמע שהפרה עלמה אמרה הריני נזירה אם עומדת אני היה נופל בטוב בלשון[5] ולכך נשנית במשנה לשון אני אבל לשנויא דרמי בר חמא לא היה לריך לשנות אני שכבר אמרה הריני נזירה ויתור לשון הוא אלא שהמשנה שנויה כאילו הפרה מדברת וכי היכי דמיירי לישנא דמתני' אפרה ה"נ יש לפרש אדלת. והר"ר יוסף איש ירושלים פירש דה"פ דמתני' אמר פירוש אמר האדם כשראה פרה רבולה כמדומה אני דאמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת שהיא תואבת לעמוד ואינה יכולה וברלון תדור נזירות אם תעמוד אני אשלים לה דבריה כי הריני נזיר מבשרה אם תעמוד וכולה מתניתין אמלתא דפרה והש"ס מוסיף בה מילתא דאמר האדם וקלת יש לתמוה[6] על שטה זו דאי איירי שהאדם אומר בפירוש הריני נזיר מבשרה אם היא עומדת א"כ הוי כוליה ענייגא דאמרה פרה בכדי דאין דיבורה מועיל כלום ונראה לפרש שאין האדם אומר כלום רק שהיה מספר מילתא דפרה ולא שייך בה נזירות רק שתהא מופרשת לאיסורא שלא יהנה מבשרה הלכך כשאדם מספר לפנינו כך בדעתו לקיים עליו שיהיה נזיר מבשרה ופליגי ב"ש וב"ה כאילו אמר האדם בפירוש אני נזיר מבשרה אם תעמוד ומיהו ל"ע אע"ג דלא הזכיר כלל נזירות ג] והלכו בית שמאי לשיטתן דכי היכי דלא שייכי גרוגרות לנזירות ואפ"ה נזיר הכי נמי לא שייך בשר לנזיר: **תרתין** תלת. כלומר בב' בג' מקומות בגרוגרות ובפרה ובדלת ולריכי כדמפרש ואזיל דאי איתמר בגרוגרות משום דמחלפי בענבים דתרווייהו פירי ניניהו ושמא בדעתו היה לומר ענבים ועלה בפיו גרוגרות ובשר וחמרא זו היא עיקר הסעודה ומיחלף בלשון בני אדם זה לזה וא"ת וליפלוג בבשר [וחמרא][7] בלא עמידת הפרה ט)(ולא לומר) לשיטתו[8] וי"ל דאה"נ אלא אגב אורחיה קמ"ל דכוונתו שעמדה ר"ל מאליה ד] ולקמן מפרש שזהו בכלל קושית הש"ס דפריך אשינויא דרמי בר חמא: **מי קתני מאליה.** אם עומדת קתני דודאי אי הוה מאליה במתני' מפורש הייתי מודה לדבריך אך מדלא קאמר מאליה ש"מ דליכא לפרושי בדידך דאי בדידך ליתני הריני נזיר מבשרה ולא ליתלי נזירות בהעמדה [ולכן הקשה][9] לו שמוסיף על הלשון[10] המשנה מאליה [אבל] הא לא קשיא מאי דמוסיף רמי בר חמא ועמדה מאליה שזה הלשון אין לריך להוסיף אלשון המשנה אלא עיקר הדבר במה שתולה נדרו לריך לשנות התנא ומה שעשתה הפרה אחרי כן א"ל לשנות אלא בעל פה אומר איך נעשה המעשה אחרי כן דודאי שתלה[11] נדרו בעמדה הפרה מאליה דלא הוי נזיר אם לא עמדה מאליה ולכך הולרך[12] לפרש ועמדה[13] וליכא לפרש בין מאליה בין מאחרים שאין דרך בני אדם לתלות בדבר שיודע שיעשה שאם דעתו להיות נזיר למה תלה בשום דבר וא"ת ומאי קשיא ליה מי קתני מאליה והא כמה משניות דמשנינן חסורי מיחסרא והכי קתני וי"ל דה"מ היכא דמוכח החיסרון אז יש כח להוסיף על לשון המשנה אבל לפי' דרמי בר חמא לא מוכח כלום דבמשנה חסר מאליה כיון דאינה תולה מחלוקת התנאים כלל בעמידת הפרה אלא כל המחלוקת בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות לכל מילי אי לא לכך פריך מי קתני מאליה דאין לו להוסיף על לשון המשנה כיון דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר כלום: **הרי עלי בקרבן.**[14] פי' הפרה ור"ל ה] אם עמדה[15] אם לא עמדה כדמסיק לקמן אלא[16] דלא שבקיה לסיומי למילתיה עד דפריך ליה: ו)**ב"ש** סברי תורפיה דההוא גברא משום [אוקמה] בידיה הוא. ואם לא עמדה ר"ל אם לא אעמידה (והכא) [והא] לא אוקמה וחייב להביא קרבן וב"ה [סברי] אם לא עמדה כלל משום דרבולה והא קמתה וכיון דקמתה אינו חייב להביא קרבן[17] וא"ת והא בלישנא דמתני' קתני הריני נזירה והיכי משתמע קרבן וי"ל דה"ק הריני מביאה בקרבן נזירות אם לא עמדה ואע"ג דקרבנות נזיר אינם באים מבהמה גסה [ה"מ] חובותיו של נזיר אבל נזיר היו רגילים להביא נדרים ונדבות עם קרבנות נזירות ואותם באים אף מבקר ולכן הכל לפי נדרו ונדבתו:

ואמר

נוסחת הריב"ן

א] (אמרה פרה בגמרא מתרלי' ליה בכ"ו ומתחיל הדבור כגון כו': ב] פרה זו: ג] תתקיים: ד] והלכו ב"ש: ה] כי: ו] נזיר: ז] ועמדה: ח] שהוציאה: ט] ויאמר המן בלבו (אסתר ו): י] דאמרי: כ] והיכא איכא דגרוגרות: ל] גליון ענין אחר ולריכי דאי אתמר גרוגרות כו' וכי היכי דליכא דאמר מן הענבים הוי נזיר אף כשאמר מן הגרוגרות ודבילה נמי משום דפירא ניניהו אבל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה אימא לא להוי נזיר דליכא למיגזר דאי האי לא הוי נזיר האי דמר מן הענבים נמי לא להוי נזיר דליכא למיגזר גבי בשר הכי דבשר בענבים לא מחלף ואי אתמר בשר הכא הוא דליכא למגזר משום בשרא וחמרא ואי אתמר הני תרתי בגרוגרות ובשר הכא הוא דליכא למגזר משום הני תרתי אבל דלת ליכא למגזר פירא פירא הוא ואתי לאחלופי בגרוגרות ובשרא וחמרא דמתכלי בהדי דהכי גזרי ב"ש בהני תרתי דהוי נזיר אבל דלת כו' וכן תני ר' חייא בתוספ' דידיה דבתרתי תלת בכל אלו גרוגרות ודבילה ופרה ודלת נוהג טעם זה. תוספות משום דמשתלפן כו' כי איתא בכ"י: מ] אם לא יעמידנה הס"ד:

פי' הרא"ש (המשך)

היא וכל לישנא דמתניתין מאמר הפרה הוא והתלמוד הוסיף בה פי' מאמר דאדם וקצת קשה אם אמר האדם בפירוש הריני נזיר מבשרה א"כ כל מאמר דפרה דמתני' בכדי נקטינן דאין דיבורה מועיל כלום ועוד דבור האדם חסר במתני' ונראה לפרש שהאדם לא קבל עליו נזירות בפי' אלא מספר מאמר הפרה שמתוך שתאיבה לעמוד ברצון קאמרה הריני נזירה אם עומדת אני ונזירות לא שייך בה אלא שתהא מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה והשתא מספר דברים הללו הוי כאילו אמר הוא הריני נזיר מבשרה דבענין אחר דברים הללו למה לו לאמר דברים הללו אלא שבלבבו לקיים מה שהוא מספר מאמר הפרה. ומיהו תימה מאי פריך והא אמר ב"ש חדא זימנא הא טובא איצטריך הך דפרה לאשמועינן דהוי נזיר אע"ג דלא הזכיר נזירות ושמא קשה לו למה הוצרכו ב"ה לחלוק כיון דהוה פלוגתא דרישא: תרתי תלת הוצרך להשמיענו מחלוקתן בג' בבות הללו כדמפרש ואזיל: משום דמחלפי בענבים ואיכא למימר שהיה סבור לומר מן הענבים ונפל בפיו גרוגרות: בשרא וחמרא מצוין הן ביחד זוללי בשר וסובאי יין ועבדי אינשי דטעו ומחלפי להו: אמר רבא מי קתני עמדה מאליה הא אמרת דעיקר חידושא דמתניתין הא דתנן רבוצה פרה לאשמועינן דוקא עמדה מאליה ואי"ה ה"ל למתני' בפי' עומדת מאליה וליכא לפרש בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים דא"כ אמאי תנא כלל רביצת פרה ליתני האומר הריני נזיר מבשר פרה ועוד דבר ברור הוא שתעמוד ע"י אחרים:

פי' הרא"ש

הדר ביה: ה"ג אמר אמרה פרה זו הריני נזירה אם עומדת אני אומר הדלת הזו הריני נזירה אם נפתחת אני הדלת לשון נקבה כדכתיב הדלת תסוב על צירה ובגמ' מפרש לכולה מתני': ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת כמו והאניה חשבה להשבר כלומר לפי ענינה אינה יכולה לעמוד והיינו אמר אמרה פרה זו דמתני' שאמר האדם כסבורה פרה זו שאינה עומדת ואני אומר הריני נזיר מבשרה אם עומדת אני (אומר כן) ועמדה מאליה ופליגי בית שמאי וב"ה בפלוגתא דרישא מן הגרוגרות ור' יהודה קאמר דלא פליגי בנזיר אלא כשפירש דבריו ואמר שלא נתכוון אלא לאסור הפרה עליו כקרבן ותימ' וליתני הריני מבשר פרה זו וי"ל דנקט פרה רבוצה לאשמועינן כשהוא אומר בלשון הזה יש במשמעות שתעמוד מאליה אבל אם בעמידתה ע"י אחרים לא הוי נזיר וכן בדלת שלא תהא נפתחת הריני נזיר ממנה אם נפתחה היא ונפתחה ע"י אחרים. כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הרי עלי קרבן ה"ז כמשמעותו דלישנא דמתני' סבורה פרה שהיא אינה יכולה לעמוד ותאיבה היא לעמוד וברצון תדור נזיר אם תעמוד והיינו דקתני הריני נזירה בלשון משל אדם הנודר בעת צרה ואני משלים חפצה הריני נזיר מבשרה אם עומדת ע"י אחרים ומה לו לתלות נזירותו במאי שהוא יודע בבירור אם הוא רוצה להיות נזיר יאמר בלא תנאי שאין מביא פרה לקרבן חובה מ"מ היו רגילין להביא יום תגלחתן קרבנות נדבה עולה ושלמים כדכתיב מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידור וליכא למימר שיש לו שתכנס לעזרה ויקריבוה לקרבן נזיר ואע"פ אמר הרי עלי קרבן נזיר לב"ש הוא נזיר ולב"ה אין בלשון זה משמע נזירות ולפירוש קמא קשה לב"ה דמאי פריך הרי עלי קרבן נזיר אמאי לא הוי נזיר לב"ה: אלא דלת בת קרבן היא. לא שייך בה למימר שיעשה קרבן

ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי (א) משום דרביעא הוא והא קמת אי הכי אימא סיפא אמר רבי יהודה אף כשאמרו בית שמאי לא אמרו אלא באומר (ב) הרי הן עלי קרבן פרה מי קא מתפים בה מידי אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ועמדה מאליה בית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה ובית הלל סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא והא קמת וב"ה סברי אי לא קמת הוי נזיר והאמרי מבשרה לא הוי נזיר לטעמייהו דב"ש קאמרי לדידן אפי' לא קמת נמי לא הוי נזיר לדידכו דאמריתו הוי נזיר אודו לן מיהת דתורפיה דהדין גברא משום דרביעא והא קמת ובית שמאי לאו תורפיה דהאי גברא משום אוקמה בידיה הוא והא לא אוקמה:

מתני'

ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא כו'. כדלקמיה מוקי לה. ואמר לנו המור"ה אע"ג דלא (ג) תני לה רבא בהדיא בהך קמייתא באם לא עמדה ועמדה מאליה דבדין הוא דהוה ליה למיתני הכי כדקאמר לה נמי באידך תירוצא דמתרץ לה אלא א]אמורא דמסדר הש"ס כיון דשמעיה לרבא דאמר מילתא דאית בה פירכא לא ב]אנחית לסיומיה למילתיה ופריך ליה כדפריך בשלמא פרה בת קרבן היא והדר מחליף שיטתו ג]דמעיקרא דמוקי לה בכגון דאמר הרי עלי קרבן ד]והדר מוקים לה בכגון דאמר הריני נזיר מיין ומסיים למילתא: א) **בשלמא פרה בת קרבן היא.** בשלמא לגבי פרה מצית מוקמת לה בכגון דקאמר הרי עלי קרבן דהוי נזיר (ד) דהואיל דבת קרבן היא כלומר דקא שייכא בכלל קרבן אע"ג דבקרבן נזיר לא שייכא איכא למימר כאומר הרי עלי קרבן נזירות דמי והוי נזיר אלא לגבי דלת היכי קים להו לב"ש הכי בשלמא גבי גרוגרות איכא למימר הואיל ופירי הוא מיחלפי בענבים ויש בלשון הזה לשון נזירות אלא לגבי דלת כי קאמר הרי היא עלי קרבן אם לא נפתח מי שייך בקרבן נזירות כלל: **אלא אמר רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו.** ואמר כסבורה פרה זו שאינה עומדת לעולם לא מאליה ולא ע"י אדם ב): **ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה.** ומתני' דקתני אם עומדת הכי משמע היא סבורה שתהא מתעכבת שם הריני נזיר אם תתקיים מחשבתה שתהא עומדת שם אלא אני אעמידה ועמדה מאליה. ומתני' ליכא לאקשויי השתא כדמקשינן לעיל מידי אם עמדה מאליה קתני דהא רבא גופיה לא שני ליה הכא בין עמדה מאליה בין עמדה ע"י אחרים: **ובהא פליגי דב"ש סברי תורפיה דהאי גברא.** עיקר של זה לא הות אלא אדעתא דאיהו לוקים לה בעל כרחה והאי דקאמר אם לא עמדה אם לא אעמידה במשמע והלכך כיון דלא אוקמה הוי נזיר ה]: **ואמר הריני נזיר מיין כו'.** לא איצטריך (ה) למימר אלא הריני נזיר אלא משום דמשני לעיל מבשרה אמר הכא מיין לאפוקי משנויא קמייתא ו]. א] וקא מהדר ליה רבי יהודה לתנא קמא לא כשאתה סבור דבמתפיס בפרה ליהוי נזיר כך אמרו ב"ש אלא אף כשאמרו ב"ש דמיתפיס בה לא אמרו אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן דהוי נדור ואינו נזיר אבל בדלת לא פליג ר' יהודה דהא לא שייכא לישנא דנדרים גבי דלת כלל: **וב"ה אמרי.** (ו) ז]טעם משום דקמת לא הוי נזיר הא אם לא קמת הוי נזיר: **והאמרת.** לב"ה דכל היכא דאמר הריני נזיר מבשרה לא הוי נזיר דומיא דמ"ד הריני נזיר מן הגרוגרות דלא הוי נזיר: **לטעמייהו דב"ש קאמרי להו לדידן כו':**

ואמר הריני נזיר מיין אם לא וכו'. מתני'[1] דקתני הריני נזירה פי' הריני נזיר מיין כך[2] בשבילה: ועמדה מאליה. זה אינו מוסיף על לישנא דמתני' אלא לא בלבד דבלשון המשנה אם עמדה[3] והוא מוסיף תיבת לא אלא ממילא אמר שכך נעשה המעשה שעמדה מאליה:

ב"ש[4] תורפי' דההוא גברא משום אוקמה ב] בידיה והא לא אוקמה. פי' תורפיה גילוי דעתו כלומר ב"ש סבירא להו כי אמר האדם כי האי לישנא דעתו לומר כן העולם סבורים שהפרה רבוצה כל כך בחוזק שאין אדם יכול להעמידה הריני נזיר כלומר אע"פ שאין רצוני להיות נזיר דטריחא לי הריני נזיר אם לא עמדה פי' ג] אין[5] כח בידי להעמידה בכח ואם[6] לא עמדה משם לא כ"ש[7] אם יעמידנה[8] ולבסוף נעשה מעשה שלא טרח בה ולא יגע בה להעמידנה ועמדה מאליה ב"ש סברי אם לא יעמידנה קאמר והא לא אוקמה הלכך חייל נזירות דהא מדין נזיר[9] (ג) וב"ה סברי אם לא עמדה משום דרבוצה היא בכח כלומר אהא נזיר אם [לא] תעמוד והיא קמתה הלכך לא חייל עליה נזירות וא"ת והשתא נמי תקשי מידי אם לא עמדה קתני וי"ל דכמה משניות משובשות ומשנינן להו בחסורי מחסרא ד]דהכי[10] תולה רבא פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה וא"א[11] לו לפרש פלוגתא דתנאי בעמידת הפרה אם לא יוסיף לא בגירסת המשנה והוי מוכח דחסר לא כאן[12] דאי אפשר לו לפרש פלוגתייהו בע"א אבל לשנויא דרמי בר חמא אינו תלוי מחלוקת התנאים (כלומר) [כלום] בעמידה אלא בנודר מן הבשר אי חייל עליה נזירות אי לא ולדידיה ואי קשה מידי מאליה קתני דלא מוכח מפלוגתא דתנאי דחסר מאליה ולכך אין לו כח להוסיף על לשון המשנה וא"ת וליפרוך ליה בהדיא למה לי פרה רבוצה לתנא[13] זה אם עמדה מאליה ליפלוג בהדיא בנודר בנזיר מן הבשר אי חייל עליה נזירות וליזלו ב"ש לשיטתן וב"ה לשיטתן וי"ל דה"נ פריך מידי מאליה קתני ולא הוקשה לו עיקר קושיא זו אלא לגלגל עליו ולומר כיון דאינה פלוגתא דתנאי כלל בעמידת הפרה אין לך כח להוסיף על לשון המשנה מאליה וכיון דתנאי לא פליגי בעמידת הפרה א"כ תקשי לך טפי (א"כ) למה לתנא להזכיר כלל בעמידת הפרה ליפלגו בנודר מן הבשר וליזלו לשיטתן ולא הזכיר קושיא דמאליה אלא להזכיר לו דפלוגתא דתנאי לא תליא בעמידת הפרה כלל ומעתה תקשי לך קושיא חזקה טפי דליפליגו בבשר להדיא וליזלו לשיטתן: **אימא סיפא[14] מי קא מתפים בה מידי.** כלומר אמאי פליג רבי ד) את"ק דהפרה לא הויא אלא כקרבן בעלמא הרי לא התפיס בלשונו קונם לומר פרה זו כקונם או כקרבן אלא נזיר מיין להדיא אם לא עמדה כו'[15] ח] אלא ה"ג כגון דאמר הריני נזיר [מבשרה] אם לא עמדה ועמדה מאליה וכו' והשתא נחלקו בלשון כדפרישית לעיל ונחלקו נמי כי נדר מן הבשר אי הוי נזיר לכל מילי וא"ת והשתא כיון דאוקי רבא פלוגתייהו בעמידת הפרה למה לו להגיה ולהוסיף תיבת לא על לשון המשנה והא יכול לפרש בלא הגהה ותוספת כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם עמדה והעמידה ב"ש משמע להו אם עמדה אם אעמידנה בכח ידי וכן עשה טרח ויגע להעמידנה בכח הלכך הוי נזיר מבשרה וכיון דחייל נזירות אבשרה חייל נמי אכל מילי דב"ש לשיטתן וב"ה סברי אם עמדה מאליה משמע והוא העמידה ולא עמדה מאליה ולא חייל נזירות אפי' אבשרה וי"ל דהה"נ אלא[16] ה) ודאי לא הוו פליגי ב"ה לומר דלא ליהוי נזיר דכיון דקאמר יהיה[17] נזיר אם (אמר) עמדה משמע בכל ענין שתעמוד בין ע"י עצמה בין ע"י אחרים הוי נזיר ועי"ל דאין דרך הנודרין לומר בהאי לישנא לב"ש שתלה נזירותו אם עמדה פירוש אם אעמידנה דטרח בה בעל כרחו להעמידה כדי שיחול עליו נזירות דכיון דהפי'[18] להיות נזיר [לימא] בהדיא הריני נזיר למה תלה נדרו בעמידת הפרה אבל בלשון זה דרך העולם לידור אהיה נזיר אם לא עמדה פירוש אם לא אעמידנה כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ו] אהיה נזיר לא שאני[19] חפץ בנזירות להכי מוסיף על לשון המשנה לא כדי לפרש בלשון שרגילות לומר ולידור וא"ת ומאי קא עביד צריכותא לעיל מתרתין תלת והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ז] מאליה ח] י"מ דשמא כל התירוצים שתירץ הש"ס בשם רבא לא תירץ מעולם ולית ליה בתרי ותלת ולא תירץ רבא כ"א תירוץ אחרון מבשרה אם לא עמדה אבל תירוצי קמאי לא רבא תירץ אלא משום דהקשה ארמי בר חמא הוזכר בש"ס בשמו דה"נ אשכחנא ביבמות פרק החולץ (דף לה:) דקאמר מיתיבי הכונס ובביאה לא פליג כלל עליה דהא קאמר בתר הכי בביאה דכ"ע לא פליגי וכן לקמן פ"ג (דף יז.) ובלישנא דבית שמאי סברי תורפיה דההוא גברא וכו' לא שמעינן הא פלוגתא מגרוגרות ויש לומר דע"כ פליגי נמי בנודר מן הבשר דאם לא כן ליפלגו מן היין בהדיא בעמידת הפרה ומדרבי יהודה מוכיח[20] דלא בנודר מן היין פליגי דהאא לא הוה פליג רבי יהודה אלא על כרחך הנודר[21] מבשרה והלכו לשיטתן והאא קא עביד צריכותא לעיל ומכל מקום גם בעמידת הפרה פליגי דאם כן[22] ליפלוג בבשר להדיא למה לי להזכיר פרה אם עמדה במתני' אלא ע"כ גם בעמידת הפרה נחלקו ואם תאמר ומאי דוחקיה למימר ובית הלל סברי תורפיה דההוא גברא כו' וצריך לומר דבית הלל לטעמייהו דבית שמאי קאמרי לימא דב"ה [סברי] דלא הוי נזיר במה דנזיר[23] מן הגרוגרות וי"ל דע"כ ב"ה אתי לפלוגי נמי בעמידת הפרה דאי בנודר מן הבשר ולטעמייהו ליפלגו בבשר לחודיה דליכא למימר שנה עמידת הפרה לאשמועינן טעמא דבית שמאי דהוי נזיר מבשר כי תלה נדרו בעמידת הפרה וכו' ט) טעמא דב"ש לחוד אתא לאשמועינן אלא על כרחך טעמא דב"ה אתא לאשמועינן כי תלה נדרו בעמידת הפרה דלא חל נדרו אפילו על הבשר וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפי'[24] כשנזר זה ט] [מן] הבשר לא חייל אכל[25] מילי דנזירות כדמשמע להו בגרוגרות וי"ל דנפקא מינה היכא דנדר מן היין בפי' ותלה נדרו בעמידת הפרה דלא חייל עליה נזירות דלבית הלל משמע להו משום דרבוצה היא והא קמתה:

הריני

נוסחת הריב"ן

א] תנא דמסדר תלמודא כיון כו': ב] אנחיה: ג] (דמעיקרא) ליתא בכ"י: ד] הרי עלי קרבן שמוקים: ה] בכ"י כתוב כאן בזה"ל גליון ואי קשיא הא לא קתני מתני' אם לא עמדה אלא אם עומדת אני הא לא קשיא בין עומדת אני לאם לא עמדה ליכא דוקיא כ"כ אבל בתר עמדה לאוסופי מאליה היכא דלא קתני במתניתין לא מוספינן וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דחזא דרבצה קמיה ולא היה סבור דתיקום מהתם לעולם וכי נדר בנזירות אדעתא דקיימה רביעה קאמר ואילו היכא דקמת לא חייל עליה נזירות. תורפיה כגון מקום הזמן ומקום התורף כלומר שהוא עקרו של שטר ואית דגרסי תורפיה דהאי גברא גילוי דעתו של זה ומשמע כגון אם היתה מונחת במקום המוצנע יניחנה במקום התורפה. אי הכי דמזיר עצמו מן היין אימא סיפא אמר ר' יהודה אף כשאמרו ב"ש לא אמרו אלא באומר הרי עלי קרבן שנודר הימנה אם עומדת למ"ל לר' יהודה למהדר לת"ק ממידי דפרה דאלו ת"ק מי קא מתפיס בה מידי בפרה דקא מהדר ליה ר' יהודה לא כשאתה סבור שנוזר הימנה אלא שנודר הימנה והא ת"ק אמר דהאי מתפיס ביין וכל היכא דמתפיס ביין מי איכא למ"ד דלא הוי נזיר אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה כו' הס"ד ואח"כ מה"ד ואמר הריני נזיר כו': ו] משנה קמייתא מפי המורה: ז] טעמא:

הגהות התוספות

1. צ"ל ומתני'. 2. תיבת כך נמחק. 3. צ"ל עומדת. 4. צ"ל ב"ש סברי. 5. צ"ל אם אין. 6. צ"ל דאם. 7. תיבות אם לא כ"ש נמחק וצ"ל משמע לב"ש. 8. צ"ל לא יעמידנה. 9. צ"ל דהא מיין נזר. 10. צ"ל דכי. 11. צ"ל נמחק. 12. תיבת כאן נמחק וצ"ל כן. 13. צ"ל ולתנאי. 14. צ"ל אימא סיפא כו' מי קא כו'. 15. תיבת כו' נמחק, ומתחיל הדיבור הכי גרסינן אלא כגון דאמר כו' כצ"ל. 16. צ"ל דאי הכי. ותיבות דהה"נ אלא נמחק. 17. צ"ל דקאמר הריני. 18. צ"ל דחפץ. 19. צ"ל שאיני, ותיבות לא שאני נמחק. 20. אולי צ"ל מוכח. 21. צ"ל בנודר מבשרה נחלקו והלכו כו'. 22. צ"ל דאם לא כן. 23. צ"ל כמו בנזיר. 24. צ"ל והלא אפילו חל נדרו, כשנזר כו'. 25. צ"ל כלל ותיבת אכל נמחק.

פי' הרא"ש

הריני נזיר מיין אם לא עמדה וה"פ סבורה פרה זו שאינה עומדת לא ע"י עצמה ולא ע"י אחרים ואמר הריני נזיר מיין אם לא תעמוד ותימה אם עומדת קתני וי"ל דהא לא קשיא ליה דזמנין שמדלג התנא א) או האח' אבל עמדה מאליה שהוא עיקר החידוש ה"ל למתני' ולפי' בתרא א"צ להגיה המשנה וה"פ סברה פרה זו שאינה עומדת שאינה רוצה לעמוד ודומה הוא שתאמר ברצון הריני נזיר אם עומדת אני ולשון משל כאדם המסרב לעשות דבר ואמר אהא נזיר אם אעשנו וסברי בית שמאי דהמספר דברי פרה הוי כאילו הוא אומר הריני נזיר אם לא אעמידנה לפי שהוא כועס עליה לפי שאינה רוצה לעמוד ואומר בלבו אדרבה אני אעמידנה ואם לאו אהא נזיר ועמדה ע"י עצמה או שהעמידה אחר וזה קורא מאליה כיון שהוא לא העמידה ב"ש סברי תורפיה דההוא גברא אוקמא בידיה דעתו גלוי כמו מניחה במקום התורפה ותורף שהוא גלוי השטר ועיקרו והא לא אוקמה דמעצמה עמדה או אחרים העמידוה וב"ה [סברי] לא היה דעתו אלא שתקום והא קמת ולא הוי נזיר: מי קמתפיס בה מידי מה שייך לומר בדעתו היה שתאמר שאינה עומדת לא מתפיס בה מידי אלא אמר בפירוש הריני נזיר מיין: אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה וה"פ ב) פרה זו בלבד שאינה עומדת לא מעצמה ולא ע"י אחר הריני נזירה מפיק הי נזיר מבשרה אם לא עמדה ולאידך פירושא כסבורה פרה זו שאינה עומדת שאינה חפצה לעמוד ומסרבת ואומרת אהא נזיר מופרשת ואסורה שלא יהנו ממנה וכשהוא מספר דבר זה בדעתו שיהא נזיר מבשרה אם לא יעמידנה א"נ מיירי שאמר בפי' הריני נזיר מבשרה אם לא עמדה ואין לתמוה כיון דאמר בפי' הכי אמאי תנא כלל רביצת הפרה המשום דפליגי ביה ב"ש וב"ה במאי תורפי ההוא גברא נקטיה והשתא פליגי נמי בפלוגתא דהריני נזיר מן הגרוגרות ופריך לב"ה הא לא קמת הוי נזיר והא מבשרה קאמר ומשני לטעמייהו דבית שמאי קאמר:

א) נראה דצ"ל שמדלג התנא תיבת לא אבל עמדה וכו' ועי' בתוס' ד"ה ב"ש. ב) נראה דצ"ל כסבורה פרה זו שאינה עומדת וכו' הריני נזיר מבשרה וכו'.

מסורת הש"ס

א) מכאן שייך לעיל ע"א, ב) [ע"כ שייך לשם], ג) גיר' א"מ קאמר, ד) גי' א"מ ר' יהודה, ה) נ"א דאז,

הגהות הב"ח

(א) גמ' וב"ה סברי תורפיה דהאי גברא משום דרביעא: (ב) שם אלא באומר הרי פרה זו עלי קרבן וכו' מי קא מתפים בה מידי נ"ב פי' הלא לא מתפים בפרה אלא שנדר מן היין וא"כ קשה אמאי פליג ר' יהודה דשפיר קאמר ת"ק דלב"ש הוי נזיר ומהדרינן אלא דמתפים בפרה דקאמר לאו הריני נזיר מבשרה וכו' כדלעיל אלא דקאמר אם לא עמדה: (ג) רש"י ד"ה ב"ש סברי וכו' אע"ג דלא קאמר לה רבא בהדיא בהך קמייתא אם לא וכו' מאליה בדין הוא דהוה ליה למימר הכי וכו' קרבן היא וכו' והדר מחליף: (ד) ד"ה בשלמא וכו' דהוי נזיר הואיל כצ"ל ואות ד' נמחק: (ה) ד"ה ואמר הריני וכו' לא איצטריך ליה למימר וכו' קמייתא הס"ד ואח"כ מ"ה אלא כגון דאמר הריני נזיר מבשרה וכו' וקא מהדר ליה וכו' ליהוי נזיר לא כך אמרו: (ו) ד"ה וב"ה אמרי טעמא:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אימא סיפא וכו' טעמא דב"ש אתי לאשמועינן. ק"ל הא לפי קושית התוספות ליכא פלוגתא ביסוד זה דאם לא העמידה ועמדה מאליה דמיקרי נתקיים התנאי גם לב"ה ואם היה אומר הריני נזיר מיין הוי נזיר א"כ הך חידוש הוא להלכתא ולא שייך בזה טעמא דב"ש לחוד אתי לאשמעינן וצ"ע:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ואמר כו' וקמהדר ליה נ"ב עיין א"מ: ב] תוס' ד"ה ב"ש סברי תורפיה דהאי גברא משום [אוקמוה] בידים הוא עכ"ל נ"ב עיין א"מ לעיל ע"א בתוס' ד"ה הרי עלי והכל הוא דבור אחד לפי הגהתו עם זה הדבור יעו"ש: ג] בא"ד פי' אם אין כח בידי להעמידה בכח ואם לא עמדה משם לא כל שכן אם יעמידנה מן תיבת אם לא עד תיבת יעמידנה נמחק ונ"ב ואם לא עמדה משמע לב"ש אם לא יעמידנה כצ"ל א"מ: ד] בא"ד ומשנינן להו חסורי מיחסרא דהכי נמחק תיבת דהכי ונ"ב דהא: ה] בד"ה אימא סיפא וכו' אם לא עמדה וכו' נ"ב נלע"ד דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא ה"ג וכו': ו] בא"ד כלומר אע"פ שאיני נזיר ברצון הריני מקבל עלי נזירות אם לא יהיה לי כח להעמידנה ואם יהיה לי כח להעמידנה לא אהיה נזיר כצ"ל א"מ: ז] בא"ד והא בהא נחלקו כאן מחלוקת חדש באם לא עמדה ועמדה כצ"ל: ח] בא"ד י"מ דשמא כל התירוצים עד וכן לקמן פ"ג דף יז נ"ב מן תיבות י"מ עד לקמן פ"ג דף יז כ"ז מוסגר והוא הגה"ה מחכם אחר שלא מדברי התוספות הללו וקודם תיבות י"מ צ"ל הג"ה ואחרי תיבות לקמן פ"ג דף טז ויז צ"ל עד כאן הג"ה א"מ: ט] בא"ד וא"ת סוף סוף מאי נפקא מינה לבית הלל והלא אפילו כשנזר זה על הבשר לא חייל אכל מילי דנזירות נ"ב ר"ל בין נזירות מיין בין נדור מבשר כמו שס"ל גבי גרוגרות ואם כן מאי נפקא מינה דתלה בעמידת הפרה א"מ: